

Promemoria Internationellt samarbete om verkställighet av straff anpassas till nya regler i brottsbalken

Promemorians huvudsakliga innehåll

Den 1 juli 2020 träder nya regler i kraft som syftar till att stärka Kriminalvårdens möjligheter att vidta kontroll- och stödåtgärder avseende dem som frigges villkorligt från ett fängelsestraff (prop. 2018/19:77 Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning). I promemorian föreslås följdändringar med anledning av den kommande lagstiftningen i tre lagar som rör internationellt samarbete om verkställighet av straff.

Förslagen innebär i huvudsak att regelverket i lagarna om internationellt samarbete anpassas till de nya reglerna i 26 kap. brottsbalken.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2020.

Innehållsförteckning

1	Lagtext.....	3
1.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.....	3
1.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.....	6
1.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen.....	9
1.4	Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	12
2	Ärendet och dess beredning.....	14
3	Behovet av följdändringar och utgångspunkter.....	14
4	Lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.....	16
5	Lagen om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.....	19
6	Lagen om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen.....	23
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	26
8	Konsekvenser.....	26
9	Författningskommentar.....	28
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.....	28
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.....	31
9.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen.....	33
9.4	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.....	36

1 Lagtext

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 19, 20, 22 och 25–27 §§ lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

Vad för den frigivne är bestämt angående prövotid och övervakningstid i den stat där frigivningen skett skall gälla såsom om frigivningen ägt rum här i riket. Föreskrifter angående den frigivnes åligganden, som meddelats i anslutning till den villkorliga frigivningen, skola, om ej övervakningsnämnden förordnar annat, äga tillämpning. I övrigt skall, om ej annat föreskrives nedan, tillämpas vad i svensk lag i allmänhet är stadgat om villkorlig frigivning; dock må prövotiden ej förlängas.

Förklaras här i riket den villkorligt medgivna friheten helt eller delvis förverkad, skall verkställighet här ske av vad som förverkats, omvandlat till fängelse på lika lång tid.

Beslutas i Danmark, Finland, Island eller Norge ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga frigivningen eller förverkande av den villkorligt medgivna friheten, skall beslutet äga giltighet här i riket.

Det som är bestämt om prövotid och övervakningstid i den stat där frigivningen skett ska gälla på samma sätt som om frigivningen skett här i Sverige. De föreskrifter angående den frigivnes skyldigheter som har meddelats i anslutning till den villkorliga frigivningen ska gälla, om inte Kriminalvården beslutar något annat. I övrigt ska vad som gäller enligt svensk lag om villkorlig frigivning tillämpas, om inget annat anges i denna lag. Prövotiden får dock inte förlängas.

Om den villkorligt medgivna friheten helt eller delvis förklaras förverkad i Sverige, ska verkställighet ske här av vad som förverkats, omvandlat till fängelse på lika lång tid.

Beslutas i Danmark, Finland, Island eller Norge ändrade bestämmelser angående den villkorliga frigivningen eller förverkande av den villkorligt medgivna friheten, ska beslutet gälla i Sverige.

¹ Senaste lydelse 1979:683.

20 §²

Uppkommer här i riket fråga om åtgärd med avseende å villkorlig frigivning, som beslutats i Danmark, Finland, Island eller Norge och beträffande vilken övervakning anordnats här, men finnes frågan lämpligen böra prövas i den stat, där frigivningen skett, må övervakningsnämnden eller, när den dömde övertygats om annat brott, domstolen hänskjuta frågan till behörig myndighet i nämnda stat.

Om det, när övervakning anordnats i Sverige, finns anledning att vidta en åtgärd under villkorlig frigivning som beslutats i Danmark, Finland, Island eller Norge, får Kriminalvården eller, när den dömde begått ett annat brott, domstolen hänskjuta frågan till behörig myndighet i den stat där frigivningen skett om det bedöms lämpligare att frågan prövas i den staten.

22 §³

Övervakning av den, som här i riket villkorligt frigivits efter avtjänande av fängelse, må överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga frigivningen, skall beslutet äga giltighet här i riket.

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om den villkorliga frigivningen beslutas här i riket, såframt den frigivne här övertygats om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter ärende om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende upptages av den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde övervakningen bedrevs vid tiden för överflyttningen.

Övervakning av den som i Sverige villkorligt frigetts får överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser avseende den villkorliga frigivningen, ska beslutet gälla i Sverige.

Även om övervakningen överflyttats får åtgärd i fråga om den villkorliga frigivningen beslutas i Sverige, om den frigivne här begått ett annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge hänskjuter ett ärende om sådan åtgärd till svensk myndighet. Ett sådant hänskjutet ärende prövas av Kriminalvården.

25 §⁴

Framställning om verkställighet enligt 1 eller 5 § eller om anordnande av övervakning enligt 10 eller 17 § prövas av Kriminalvården.

Framställning med stöd av denna lag om verkställighet eller om anordnande av övervakning i Danmark, Finland, Island eller Norge göres av Kriminalvården i fall som

Framställning med stöd av denna lag om verkställighet eller om anordnande av övervakning i Danmark, Finland, Island eller Norge görs av Kriminalvården i fall som

² Senaste lydelse 1964:548.

³ Senaste lydelse 1983:245.

⁴ Senaste lydelse 2005:968.

avses i 3 och 8 §§ *samt* av övervakningsnämnden i fall som avses i 15 och 22 §§.

avses i 3, 8 och 22 §§ *och* av övervakningsnämnden i fall som avses i 15 §.

26 §⁵

Kriminalvårdens beslut enligt denna lag överklagas *hos* allmän förvaltningsdomstol. Kriminalvårdens och *domstols* beslut gäller omedelbart om inte annat *förordnas*.

Kriminalvårdens beslut enligt denna lag *får* överklagas *till* allmän förvaltningsdomstol. *Kriminalvårdens beslut enligt 20 § får dock inte överklagas*. Kriminalvårdens och *domstolens* beslut gäller omedelbart, om inte annat *beslutas*.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

27 §⁶

Övervakningsnämndens beslut om framställning enligt 15 § första stycket *eller 22 §* eller om förklaring som avses i 19 § andra stycket får överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden *är belägen*. *Detsamma gäller övervakningsnämndens beslut med stöd av 19 § första stycket om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § brottsbalken*. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den dömde fick del av beslutet. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Övervakningsnämnden ska dock inte vara part i domstolen.

Övervakningsnämndens beslut om framställning enligt 15 § första stycket eller om förklaring som avses i 19 § andra stycket får överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden *ligger*. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den dömde fick del av beslutet. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Övervakningsnämnden ska dock inte vara part i domstolen.

Övervakningsnämndens beslut som avses i denna paragraf gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

⁵ Senaste lydelse 2005:968.

⁶ Senaste lydelse 2010:614.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att 11–14 och 26 §§ lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Föreskrift om prøvotid för den dömda och om hans åligganden under denna tid, som följer av domen eller av särskilt beslut som under prøvotiden har meddelats i den främmande staten, gäller här i landet, om motsvarande föreskrift skulle ha kunnat meddelas eller eljest skulle ha kunnat gälla enligt svensk lag. I den mån så ej är fallet, skall föreskriften jämkas av övervakningsnämnden. Sådan jämkning får dock ej innebära att föreskriften skärps.

En föreskrift om prøvotid för den dömda och om vad som ska gälla för honom eller henne under denna tid, som följer av domen eller ett särskilt beslut som under prøvotiden har meddelats i den främmande staten, gäller här i landet om motsvarande föreskrift skulle ha kunnat meddelas eller annars skulle ha kunnat gälla enligt svensk lag. Om så inte är fallet, ska föreskriften jämkas. Jämkning beslutas av övervakningsnämnden i fall som avses i 2 § första stycket 1 a och av Kriminalvården i fall som avses i 2 § första stycket 1 b. Jämkningsen får inte innebära att föreskriften skärps.

12 §

I den mån annat ej följer av domen eller särskilt beslut som har meddelats i den främmande staten, skall den dömda under prøvotiden stå under övervakning. Bedöms övervakning ej längre vara erforderlig, skall förordnas om dess upphörande. Så länge prøvotiden varar, får den dömda, när det finns skäl till det, ånyo ställas under övervakning. Beslut som nu avses meddelas av övervakningsnämnden.

Meddelas i den främmande staten beslut som innebär att kriminalvården i frihet skall upphöra, äger beslutet giltighet här.

Om inget annat följer av domen eller ett särskilt beslut som har meddelats i den främmande staten ska den dömda under prøvotiden stå under övervakning. Bedöms övervakning inte längre vara nödvändig ska den upphöra. Så länge prøvotiden varar får den dömda, när det finns skäl till det, på nytt ställas under övervakning. Beslut i fråga om övervakning fattas av övervakningsnämnden i fall som avses i 2 § första stycket 1 a och av Kriminalvården i fall som avses i 2 § första stycket 1 b.

Meddelas i den främmande staten beslut som innebär att kriminalvården i frihet ska upphöra, gäller beslutet här.

13 §¹

I fråga om kriminalvården under prövotiden tillämpas *i övrigt* 26 kap. 12–18 §§ brottsbalken.

Föreskrift enligt 26 kap. 15 § brottsbalken får *dock ej* innebära skärpning i förhållande till vad som bestämts i den främmande staten.

I fråga om kriminalvården under prövotiden tillämpas 26 kap. 11 §, 13–18 §§ och 19 § första stycket och 28 kap. 6 a § brottsbalken.

En föreskrift eller ett beslut enligt 26 kap. 16 eller 17 §, eller 28 kap. 6 a § brottsbalken får *inte* innebära en skärpning i förhållande till vad som bestämts i den främmande staten.

14 §²

Om den främmande staten begär upplysning om hur den dömde har *förhållit sig* under prövotiden, *skall* Kriminalvården lämna upplysning om detta.

Begår den dömde nytt brott och döms han under prövotiden av svensk domstol för brottet till påföljd som avses i 3 § första stycket 1 eller 2 lagen (1998:620) om belastningsregister, *skall* Kriminalvården *sörja för att* den främmande staten *underrättas* om domen.

Har den dömde i annat fall än som avses i andra stycket allvarligt åsidosatt sina *åligganden* och *finner övervakningsnämnden på grund av detta påkallat att åtgärd i fråga om den ådömda påföljden beslutas av myndighet* i den främmande staten, *skall nämnden anmäla detta till Kriminalvården. Kriminalvården skall sörja för att den främmande staten underrättas om en sådan anmälan.*

Om den främmande staten begär upplysning om hur den dömde har *skött sig* under prövotiden, *ska* Kriminalvården lämna upplysning om detta.

Begår den dömde nytt brott och döms han *eller hon* under prövotiden av svensk domstol för brottet till påföljd som avses i 3 § första stycket 1 eller 2 lagen (1998:620) om belastningsregister, *ska* Kriminalvården *underrätta* den främmande staten om domen.

Om den dömde i annat fall än som avses i andra stycket allvarligt *har åsidosatt sina skyldigheter* och *bedömer Kriminalvården, i fall som avses i 2 § första stycket 1 b, att det finns anledning för* den främmande staten *att besluta om åtgärd med anledning av påföljden, ska* Kriminalvården *anmäla detta till den staten. Om övervakningsnämnden, i fall som avses i 2 § första stycket 1 a, bedömer att det på grund av den dömdes allvarliga misskötsamhet finns anledning för* den främmande staten *att besluta om åtgärd med anledning av påföljden, ska nämnden anmäla detta till Kriminalvården. Kriminalvården ska underrätta den staten om nämndens anmälan.*

¹ Senaste lydelse 1983:247.

² Senaste lydelse 2005:975.

Kriminalvårdens beslut i frågor som avses i 10 §, 21 § första stycket, 24 § tredje stycket eller 25 § andra stycket överklagas till regeringen. *Mot annat beslut av Kriminalvården enligt denna lag får talan inte föras.*

Om den dömde, i fall då begränsad verkställighet har anordnats här i landet, inte är nöjd med en övervakningsnämnds beslut om prövotid, övervakning, föreskrift, varning eller anmälan enligt 14 § tredje stycket, får han eller hon överklaga beslutet till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden är belägen. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den klagande fick del av beslutet. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Övervakningsnämnden ska dock inte vara part i domstolen.

Övervakningsnämndens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart, om inte annat förordnas.

I fråga om beslut som avses i 26 kap. 12 § andra meningen eller 13 § andra meningen brottsbalken tillämpas 37 kap. 7 § samma balk. En övervakningsnämnds beslut i en sådan fråga får inte överklagas.

Kriminalvårdens beslut i frågor som avses i 10 §, 21 § första stycket, 24 § tredje stycket eller 25 § andra stycket *får* överklagas till regeringen. *Kriminalvårdens beslut i andra frågor enligt lagen får inte överklagas.*

I fråga om Kriminalvårdens och övervakningsnämndens beslut enligt brottsbalken gäller 37 och 38 kap. brottsbalken i tillämpliga delar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 §, 3 kap. 12–14 §§ och 4 kap. 2 § lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

Sedan domen på frivårdspåföljd har erkänts i den andra medlemsstaten, får följdbeslut meddelas i Sverige endast om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten har återfört behörigheten att meddela sådana beslut hit.

Kriminalvården ska överlämna ett ärende om följdbeslut till

Kriminalvården ska överlämna ett ärende om följdbeslut *som myndigheten inte själv är behörig att besluta om*, till

1. den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde övervakningen bedrevs eller kunde ha bedrivits vid tiden för beslutet om översändande enligt 2 §, om domen avser fängelse i de fall den dömde villkorligt frigetts eller skyddstillsyn, eller

2. åklagare, om domen avser villkorlig dom.

3 kap.

12 §

Om den skyldighet som den dömde *ska iaktta* enligt domen på frivårdspåföljd är oförenlig med de *åligganden* som följer av eller de möjligheter att meddela föreskrifter som finns i 26 kap. 13–15 §§ och 28 kap. 2 a § brottsbalken, ska Kriminalvården anpassa skyldigheten.

Om den skyldighet som den dömde *har* enligt domen på frivårdspåföljd är oförenlig med de *skyldigheter* som följer av eller de möjligheter att meddela föreskrifter som finns i 26 kap. 11 och 14–17 §§ eller i 28 kap. 2 a och 6 a §§ brottsbalken, ska Kriminalvården anpassa skyldigheten.

Den anpassade skyldigheten ska så nära som möjligt motsvara det som bestämts i domen på frivårdspåföljd. Anpassningen får inte innebära att skyldigheten blir strängare än den ursprungliga skyldigheten.

13 §

Verkställigheten av domen på frivårdspåföljd, i enlighet med verkställbarhetsförklaringen, ska påbörjas när beslutet enligt 9 § fått laga kraft.

Vid verkställigheten tillämpas 26 kap. 11–18 §§ och 28 kap. 2 a § tredje stycket och 5 a § brottsbalken. För verkställigheten gäller även 37 och 38 kap. brottsbalken i tillämpliga delar.

Vid verkställigheten tillämpas 26 kap. 11–18 §§ och 19 § första stycket och 28 kap. 2 a § tredje stycket, 5 a, 6 a och 7 §§ brottsbalken. För verkställigheten gäller även 37 och 38 kap. brottsbalken i

tillämpliga delar.

14 §

Om den dömda allvarligt har åsidosatt den skyldighet som följer av verkställbarhetsförklaringen och det kan antas att den dömda inte kommer att låta rätta sig genom någon åtgärd som kan vidtas enligt 13 § andra stycket, ska övervakningsnämnden anmäla detta till Kriminalvården.

Kriminalvården ska efter en sådan anmälan återföra behörigheten att meddela följdbeslut till den andra staten.

Om den dömda allvarligt har åsidosatt den skyldighet som följer av verkställbarhetsförklaringen och det kan antas att den dömda inte kommer rätta sig genom en åtgärd som kan vidtas enligt 13 § andra stycket, ska Kriminalvården återföra behörigheten att meddela följdbeslut till den andra staten.

Om övervakningsnämnden är den instans som har behörighet att pröva frågan om åtgärder vid misskötsamhet ska nämnden anmäla till Kriminalvården om förutsättningarna enligt första stycket är uppfyllda.

4 kap.

2 §

Kriminalvårdens beslut får överklagas endast om myndigheten har

1. prövat om en dom på frivårdspåföljd enligt 2 kap. 2 § bör sändas över till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet där,

2. prövat om ett beslut om att sända över en dom till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet bör upphävas enligt 2 kap. 6 §,

3. prövat om ett medgivande bör lämnas enligt 3 kap. 2 § första stycket 2 till att en dom på frivårdspåföljd sänds över till Sverige,

4. prövat om en verkställbarhetsförklaring bör meddelas enligt 3 kap. 9 §, eller

5. prövat om en verkställbarhetsförklaring bör upphävas enligt 3 kap. 15 § första stycket 3.

Beslut enligt första stycket 1 och 2 överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den övervakningsnämnd som anges i 2 kap. 5 § är belägen. Beslut enligt första stycket 3–5 överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den dömda är folkbokförd.

Om behörig tingsrätt saknas för ett överklagande, prövas överklagandet av Stockholms tingsrätt.

Kriminalvårdens beslut enligt denna lag får överklagas endast om myndigheten har

1. prövat om en dom på frivårdspåföljd enligt 2 kap. 2 § bör sändas över till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet där,

2. prövat om ett beslut om att sända över en dom till en annan medlemsstat för erkännande och verkställighet bör upphävas enligt 2 kap. 6 §,

3. prövat om ett medgivande bör lämnas enligt 3 kap. 2 § första stycket 2 till att en dom på frivårdspåföljd sänds över till Sverige,

4. prövat om en verkställbarhetsförklaring bör meddelas enligt 3 kap. 9 §, eller

5. prövat om en verkställbarhetsförklaring bör upphävas enligt 3 kap. 15 § första stycket 3.

Beslut enligt första stycket 1 och 2 överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den övervakningsnämnd som anges i 2 kap. 5 § ligger. Beslut enligt första stycket 3–5 överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den dömda är folkbokförd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

1.4 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 28 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

8 §¹

Har den dömde allvarligt åsidosatt sina *åligganden* och kan det antas att sådana åtgärder som övervakningsnämnden får vidta blir utan verkan, *skall* nämnden begära att åklagare vid domstol för talan om att skyddstillsynen *skall* undanröjas. Även utan framställning från nämnden får sådan talan väckas, om den dömde i fall som avses i 6 a § första stycket allvarligt har åsidosatt sina *åligganden* enligt den behandlingsplan som gäller för honom.

Talan *skall* anhängiggöras före prövotidens utgång.

Om den dömde allvarligt *har* åsidosatt sina *skyldigheter* och *det* kan antas att sådana åtgärder som övervakningsnämnden får vidta blir utan verkan, *ska* nämnden begära att åklagare vid domstol för talan om att skyddstillsynen *ska* undanröjas. Även utan framställning från nämnden får sådan talan väckas, om den dömde i fall som avses i 6 b § första stycket allvarligt har åsidosatt sina *skyldigheter* enligt den behandlingsplan som gäller för honom *eller henne*.

Talan *ska* anhängiggöras före prövotidens utgång.

9 §²

Om skyddstillsynen undanröjs, ska rätten bestämma en annan påföljd för brottet och då ta skälig hänsyn till vad den dömde har undergått till följd av domen på skyddstillsyn samt till böter eller fängelse som dömts ut enligt 2 eller 3 §. I ett sådant fall får rätten döma till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. Har uppgift som avses i 2 a § andra stycket eller 6 a § första stycket lämnats i domen ska rätten, om den dömer till fängelse, beakta detta när straffets längd bestäms.

Om det inte finns tillräckliga skäl för att undanröja skyddstillsynen, får rätten i stället besluta om åtgärd som avses i 7 §. En sådan åtgärd får inte beslutas efter prövotidens utgång.

Om skyddstillsynen undanröjs, ska rätten bestämma en annan påföljd för brottet och då ta skälig hänsyn till vad den dömde har undergått till följd av domen på skyddstillsyn samt till böter eller fängelse som dömts ut enligt 2 eller 3 §. I ett sådant fall får rätten döma till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. Har uppgift som avses i 2 a § andra stycket eller 6 b § första stycket lämnats i domen ska rätten, om den dömer till fängelse, beakta detta när straffets längd bestäms.

¹ Senaste lydelse 1988:942.

² Senaste lydelse 2016:491.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

2 Ärendet och dess beredning

Den 1 juli 2020 träder regler i kraft som stärker möjligheterna för Kriminalvården att vidta kontroll- och stödåtgärder avseende dem som frigetts villkorligt från ett fängelsestraff (prop. 2018/19:77 Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning, bet. 2018/19:JuU25, rskr. 2018/19:228).

I propositionen gjordes bedömningen att följdändringar kan behövas i annan lagstiftning, men att sådana ändringar kräver att ett kompletterande beredningsunderlag tas fram (prop. 2018/19:77 s. 51 och 52).

Inom Justitiedepartementet har en promemoria utarbetats med förslag till de följdändringar som bedöms nödvändiga. I utkastet föreslås ändringar i tre lagar som reglerar internationellt samarbete om verkställighet av straff. Det gäller lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet och lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen. Vidare föreslås ytterligare följdändringar i brottsbalken.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2020. Detta är samma datum som lagändringarna i prop. 2018/19:77 träder i kraft.

3 Behovet av följdändringar och utgångspunkter

Bedömning: Lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., lagen om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet och lagen om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen behöver anpassas med anledning av den nya lagstiftningen om villkorligt frigivna.

Utgångspunkten för bedömningarna och förslagen i promemorian bör vara att regelverken för kriminalvård i frihet efter villkorlig frigivning så långt möjligt ska vara lika oavsett om det är en utländsk eller en svensk dom som verkställs.

Skälen för bedömningen

Innebörden av de nya reglerna om utökade kontroll- och stödåtgärder vid villkorlig frigivning

Den nya lagstiftningen innebär bl.a. en ändrad beslutsordning för vissa beslut som kan meddelas den frigivne under villkorlig frigivning. Till exempel är det Kriminalvården som i första hand ska besluta om särskilda föreskrifter som den frigivne ska följa och om varning vid den frigivnes misskötsamhet. Vidare ska myndigheten ges rätt att upphäva eller på annat sätt ändra beslut om övervakning och föreskrifter. Övervakningsnämnden

ska ha kvar möjligheten att fatta beslut i dessa frågor i de fall ett ärende om allvarlig misskötsamhet har hänskjutits till nämnden för avgörande av om villkorligt medgiven frihet ska förverkas. Vidare får Kriminalvården ett nytt verktyg i arbetet med att förhindra återfall i brott genom att en möjlighet införs i 26 kap. 17 § brottsbalken för myndigheten att i vissa fall förordna om elektronisk övervakning av den frigivne (jfr s. 37–40 i propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning).

Som skäl för att låta Kriminalvården fatta merparten av de beslut som kan aktualiseras under en villkorlig frigivning anför regeringen i propositionen att Kriminalvården har den kompetens och erfarenhet som krävs för att göra de övervägningar som behövs inför denna typ av beslut. Genom den nya beslutsordningen förväntas även flexibiliteten och effektiviteten i beslutsfattandet under villkorlig frigivning öka (jfr s. 31, 32, 46 och 47 i propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning). Den dömde har vidare samma möjlighet som i dag att överklaga beslut under villkorlig frigivning och Kriminalvårdens beslut i dessa frågor ska kunna överklagas till övervakningsnämnden. Övervakningsnämndens beslut när den överprövat myndighetens beslut i sådana frågor ska kunna överklagas till tingsrätten i enlighet med vad som framgår av dagens reglering i 37 och 38 kap. brottsbalken.

Den nya lagstiftningen innebär också att Kriminalvården ska ges rätt att överklaga övervakningsnämndens beslut i fråga om återfallsförebyggande åtgärder och åtgärder på grund av misskötsamhet till tingsrätten (jfr s. 48 och 49 i propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning). Det huvudsakliga skälet till detta är att det finns ett behov av att utveckla en enhetlig praxis i dessa frågor.

Till följd av den ändrade beslutsordningen för vissa av de beslut som kan fattas under villkorlig frigivning införs även nya överklaganderegler i 37 och 38 kap. brottsbalken (jfr s. 42, 43, 48 och 49 i propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning).

Slutligen införs en uttrycklig bestämmelse i 26 kap. brottsbalken som klargör att kontroll- och tvångsåtgärder under villkorlig frigivning alltid ska prövas mot proportionalitetsprincipen (jfr s. 41 i propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning).

Behovet av följdändringar

I tre lagar som reglerar internationellt samarbete om verkställighet av straff görs i dag hänvisningar till den nuvarande regleringen i 26 kap. brottsbalken m.m. Eftersom flera av dessa bestämmelser får nya beteckningar per den 1 juli 2020, behöver dessa lagar redan av den anledningen anpassas till de nya reglerna. Vidare bedöms det vara en fördel om kriminalvården kan bedrivas på samma sätt vid verkställighet av utländska domar som av svenska. I många delar bygger regelverket i de internationella lagarna på ett system där övervakningsnämnden har ett större ansvar för att fatta beslut i första instans än vad som följer av den nya regleringen som träder i kraft den 1 juli 2020. Utgångspunkten för bedömningarna och förslagen i promemorian är därför att regelverken för kriminalvård under villkorlig frigivning så långt som möjligt ska vara lika oavsett om det är en utländsk

eller en svensk dom som verkställs här. Med den utgångspunkten görs bedömningen att det finns ett behov av att göra följdändringar i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet och lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen. I övrigt bör regleringen i dessa tre internationella lagar i så stor utsträckning som möjligt vara densamma som idag. I de följande avsnitten görs en genomgång av vilka följdändringar som bedöms vara behövliga i respektive lag. Det föreslås även ytterligare följdändringar i brottsbalken.

4 Lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Förslag: Lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. anpassas till de nya reglerna i brottsbalken om villkorligt frigivna.

Utgångspunkten för förslagen är att regelverken för kriminalvård i frihet efter villkorlig frigivning så långt möjligt ska vara lika oavsett om det är en utländsk eller en svensk dom som verkställs.

Skälen för förslagen

Nuvarande reglering

Lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., den s.k. nordiska verkställighetslagen, reglerar frågor om verkställighet av brottmålsdomar mellan de nordiska länderna. Den innehåller regler om verkställighet av böter (1–4 a §§), verkställighet av frihetsstraff (5–9 §§), övervakning av villkorligt dömda (10–16 §§) och övervakning av villkorligt frigivna (17–23 §§). Sist i lagen finns ett antal gemensamma bestämmelser som bl.a. rör överklagande av beslut.

Av intresse för denna promemoria är främst de regler i lagen som tar sikte på förfarandet och beslutsordningen avseende villkorligt frigivna.

Efter begäran kan övervakning i Sverige ordnas för den som villkorligt frigetts från fängelse i någon av de andra nordiska länderna (17 §). Det är Kriminalvården som ska ha hand om övervakningen och förordna övervakare för den frigivne (18 §). Det är också Kriminalvården som beslutar om en nordisk dom kan verkställas här (25 § första stycket). När det blivit beslutat att övervakningen ska ske här är utgångspunkten att vad som bestämts om prövotid och övervakningstid m.m. i det andra landet ska gälla även här. Övervakningsnämnden har dock befogenhet att justera förpliktelserna i domen (19 §). I övrigt ska svenska regler om villkorlig frigivning gälla. Det gäller t.ex. rätt att meddela föreskrifter och besluta om åtgärder

med anledning av eventuell misskötsamhet. Det innebär också att brottsbalkens överklagande- och rättegångsbestämmelser ska tillämpas vid överklagande av de beslut Kriminalvården och övervakningsnämnden fattar enligt brottsbalken med stöd av lagen. Lagen innehåller också en möjlighet för övervakningsnämnden eller, om den frigivne har begått nya brott, domstol att återföra sådan beslutsbefogenhet till domsstaten (20 §).

Verkställigheten avseende den som frigetts villkorligt efter en brottmålsdom meddelad i Sverige kan överflyttas till ett annat nordiskt land (22 § första stycket). Möjligheten att göra en framställning om överflyttning ligger på övervakningsnämnden (25 § andra stycket). Sker överflyttning ligger ansvaret för följdbeslut på den andra staten. Om den andra staten begär det kan emellertid Sverige återta behörigheten att fatta följdbeslut. En sådan framställning tas upp av övervakningsnämnden (22 § tredje stycket).

Kriminalvårdens beslut enligt lagen överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten (26 §). Innan Kriminalvårdens beslut enligt lagen överklagas till domstol, måste myndigheten först överpröva sitt beslut (26 a §). Övervakningsnämndens beslut om framställning att annan stat ska ta över verkställigheten och om förverkande av villkorligt medgiven frihet m.m. överklagas till tingsrätt (27 §).

Den nordiska verkställighetslagen tillämpas sällan. Under 2018 hantlade Kriminalvården inget ärende som avsåg anordnande av övervakning här för en dömd som villkorligt frigetts från fängelse i något av de andra nordiska länderna.

Vilka anpassningar bör göras?

I den nya lagstiftningen om ökade kontroll- och stödåtgärder för villkorligt frigivna är det som regel Kriminalvården, i stället för övervakningsnämnden, som ska fatta beslut om föreskrifter och andra åtgärder som den dömd kan vara i behov av under villkorlig frigivning från ett fängelsestraff. Det är också i första hand Kriminalvården som ska fatta beslut om åtgärd med anledning av den frigivnes misskötsamhet. Det är dock alltjämt övervakningsnämnden som ska besluta om förverkande av villkorligt medgiven frihet. Mot denna bakgrund bör ansvaret för att justera eventuella föreskrifter som getts i domsstaten ligga på Kriminalvården i stället för på övervakningsnämnden. Det bör även vara Kriminalvården som, i stället för övervakningsnämnden, kan göra en framställning om att övervakning som beslutats här ska överflyttas till ett annat nordiskt land. Likaså bör det vara Kriminalvården som ska ha ansvaret för att göra en framställning om att domsstaten ska återta ansvaret för att fatta eventuella följdbeslut och även ta emot en sådan framställning från en annan stat. I syfte att åstadkomma dessa förändringar föreslås ändringar i 19, 20, 22 och 25 §§.

Av 19 § följer att om inget annat framgår av lagen så ska svenska regler om villkorlig frigivning gälla. I avsnitt 3 görs bedömningen att detta alltjämt bör gälla. De nya reglerna i brottsbalken medför en nyhet i 26 kap. 17 § som innebär att Kriminalvården under vissa förutsättningar kan besluta om elektronisk övervakning av den villkorligt frigivne. Frågan är om även denna bestämmelse bör vara tillämplig på de nordiska fall som nu är för handen. Redan det förhållande att svenska regler om villkorlig

frigivning som huvudregel ska gälla enligt lagen, talar för att även denna reglering bör tillämpas. Det är också så, att vid samtliga beslut om kontroll- eller tvångsåtgärder under villkorlig frigivning måste proportionalitetsprincipen tillämpas. Detta innebär att ett beslut om elektronisk övervakning av den frigivne endast får användas om åtgärden står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas. Proportionalitetsprincipen gäller redan i dag för allt beslutsfattande som sker inom ramen för en villkorlig frigivning eller skyddstillsyn. I syfte att understryka detta infördes i samband med de nya reglerna om villkorlig frigivning en uttrycklig bestämmelse om proportionalitetsprincipen i 26 kap. 14 a § brottsbalken (jfr s. 41 i propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning). Genom hänvisningen i 19 § i den nordiska verkställighetslagen till brottsbalkens regler om villkorlig frigivning, blir även denna uttryckliga bestämmelse om proportionalitetsprincipen tillämplig i nu aktuella fall. Detta innebär dock ingen ändring mot vad som redan gäller i dag. Det framstår sammantaget som rimligt att även bestämmelsen om möjligheten till elektronisk övervakning av en villkorligt frigiven ska tillämpas i nu aktuella fall. Någon ändring behöver inte göras för att åstadkomma detta.

En annan fråga är om ett beslut om elektronisk övervakning av en villkorligt frigiven kan fattas här redan i samband med överföringen av verkställigheten hit. I 19 § första stycket har en möjlighet öppnats upp att anpassa föreskrifter som meddelats i domslandet till svenska förhållanden. Någon uttrycklig bestämmelse om att anpassningen inte får innebära en skärpning i förhållande till vad som beslutats i den andra staten finns inte i den nordiska verkställighetslagen. En sådan begränsning finns däremot i de andra två lagarna som omfattas av denna promemoria (jfr 13 § andra stycket lagen om internationellt samarbete om kriminalvård i frihet och 3 kap 12 § andra stycket lagen om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen). I förarbetena till den nordiska verkställighetslagen framhåller regeringen att den anpassning av föreskrifter som får göras vid överföring av övervakning hit inte får ha karaktären av en ny påföljdsbestämning utan anpassningen ska vara föranledd av att det behövs för anpassning till svenska förhållanden och den dömdes situation i Sverige (prop. 1962:203, s. 44). Det nyss sagda får sammantaget anses tala för att Kriminalvården inte får fatta ett nytt, eller ett mer ingripande sådant, beslut om elektronisk övervakning av den villkorligt frigivne i samband med att verkställigheten överflyttas till Sverige. I dag kan övervakningsnämndens framställning om att domsstaten ska återta ansvaret för att fatta följdbeslut inte överklagas (jfr 27 §). Förslaget om att det i stället bör vara Kriminalvården som ska ansvara för att en sådan framställning görs hos den andra staten väcker frågan om detta beslut bör kunna överklagas på samma sätt som Kriminalvårdens övriga beslut enligt lagen. Något skäl att införa en möjlighet till överprövning av en sådan framställning har dock inte framkommit. Bedömningen görs därför att inte heller Kriminalvårdens åtgärd i detta avseende bör kunna överklagas. En ändring föreslås i 26 § i syfte att åstadkomma detta.

I dag får övervakningsnämndens beslut att göra en framställning om att övervakningen ska anordnas i ett annat nordiskt land överklagas till tingsrätt medan Kriminalvårdens beslut enligt lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Förslaget att Kriminalvården ska ta över ansvaret för

att göra en sådan framställning aktualiserar frågan om dels till vilken instans ett sådant beslut ska kunna överklagas, dels om beslutet vid ett överklagande först måste omprövas av Kriminalvården enligt vad som framgår av 26 a §. Vid bedömningen av till vilken instans beslutet ska kunna överklagas bör vägas in att övervakningsnämnden även fortsättningsvis ska pröva en framställning om att en dom på skyddstillsyn ska överflyttas till ett annat nordiskt land. Nämndens beslut i en sådan fråga överklagas till tingsrätt (27 § första stycket). Tingsrätterna har alltså en vana av att handlägga ärenden av detta slag. Samtidigt har även de allmänna förvaltningsrätterna stor erfarenhet av att överpröva Kriminalvårdens beslut. Det är även så att det är mycket fåtal ärenden som hanteras med stöd av lagen. I syfte att bibehålla processordningen vid överklagande av Kriminalvårdens beslut enligt lagen bedöms det som mest lämpligt att låta huvudregeln, dvs. att Kriminalvårdens beslut enligt lagen ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol, gälla. En justering görs i 27 § för att åstadkomma detta. Det framstår även som rimligt att den obligatoriska omprövning Kriminalvården ska göra av sina egna beslut i de fall dessa överklagas, även bör gälla i fråga om myndighetens beslut om framställning enligt 22 §. Eftersom det av 26 a §, jämfört med 26 §, framgår att Kriminalvårdens beslut enligt lagen inte får överklagas innan beslutet först har omprövats av Kriminalvården, behövs ingen lagändring för att åstadkomma detta.

Som tidigare nämnts ska enligt 19 § svenska regler om villkorlig frigivning gälla om inget annat framgår av lagen. Därmed är även bestämmelserna i 37 och 38 kap. brottsbalken om nämnderna och rättegångsbestämmelser tillämpliga enligt lagen. Av 37 kap. 11 § samma balk följer att övervakningsnämndens beslut om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § ska överklagas till tingsrätten. Eftersom detta redan framgår av tillämpliga regler i brottsbalken görs bedömningen att en uttrycklig bestämmelse om detta inte behövs i lagen. En ändring föreslås därför i 27 §.

5 Lagen om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Förslag: Lagen om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet anpassas till de nya reglerna i brottsbalken om villkorligt frigivna.

Utgångspunkten för förslagen är att regelverken för kriminalvård i frihet efter villkorlig frigivning så långt möjligt ska vara lika oavsett om det är en utländsk eller en svensk dom som verkställs.

Skälen för förslagen

Nuvarande reglering

Lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet reglerar samarbete om kriminalvård i frihet som sker med stater som tillträtt den europeiska konventionen av den 30 november 1964 rörande övervakning av villkorligt dömda eller villkorligt frigivna personer. Lagen kan även tillämpas i andra fall om regeringen bestämmer det (1 §).

De samarbeten som omfattas av lagen är verkställighet i Sverige av utländsk brottmålsdom som innebär kriminalvård i frihet och verkställighet i främmande stat av en svensk dom (2 §).

Lagen innehåller allmänna bestämmelser om verkställighet i Sverige av en utländsk brottmålsdom (4–7 §§), regler om s.k. begränsad verkställighet, vilket innebär att den stat i vilken domen har meddelats överlämnar åt en annan stat att anordna kriminalvård i frihet med anledning av domen (8–14, 23 och 24 §§) samt regler om när en stat helt övertar verkställigheten av en brottmålsdom som beslutats i en annan stat, s.k. fullständig verkställighet (15–22 och 25 §§). Sist i lagen finns regler om överklagande och vissa särskilda bestämmelser (26–30 §§).

Den verkställighet som berörs av de nya reglerna om ökade kontroll- och stödåtgärder vid villkorlig frigivning är verkställighet av villkorlig frigivning, och annan sådan verkställighet som enligt förarbetena är att jämställa med villkorlig frigivning (jfr prop. 1978/79:3, s. 42), som sker här i Sverige med stöd av 2 § första stycket 1 b.

Det är Kriminalvården som handlägger och beslutar i ärenden om att anordna kriminalvård i frihet i Sverige (8–10 §§). Vid verkställighet av villkorlig frigivning här gäller som huvudregel att vad domslandet har beslutat om prövotiden och vilka skyldigheter den dömda har under prövotiden, ska gälla även här. Om det bedöms nödvändigt får övervakningsnämnden jämka de villkor domslandet har beslutat om. Jämkning får dock inte ske i skärpande riktning (11 §). Beslut om övervakning och om upphörande av övervakning fattas av övervakningsnämnden (12 §). I övrigt ska som regel svenska regler om kriminalvård i frihet tillämpas (13 §). Detta innebär bl.a. en rätt att meddela den frigivne föreskrifter och att besluta om varning vid eventuell misskötsamhet. Möjligheten att vid misskötsamhet förverka villkorligt medgiven frihet är dock förbehållen den andra staten.

Regler om Kriminalvårdens underrättelseskyldighet gentemot den andra staten finns i 14 §. I bestämmelsen anges att om den dömda allvarligt har åsidosatt sina skyldigheter och övervakningsnämnden bedömer att det finns behov av att besluta om åtgärd i fråga om den utdömda påföljden, så ska nämnden anmäla detta till Kriminalvården som i sin tur ska underrätta den andra staten om anmälan.

Övervakningsnämndens beslut om prövotid, övervakning, föreskrift, varning eller anmälan om allvarlig misskötsamhet enligt 14 § tredje stycket, överklagas till tingsrätten. Kriminalvårdens beslut om förordnande av övervakare eller biträde vid övervakningen samt beslut om att den frigivnes skyldigheter gentemot en övervakare även ska gälla gentemot en annan person, får överklagas till övervakningsnämnden. Nämndens beslut i en sådan fråga får inte överklagas (26 §). De beslut Kriminalvården fattar enligt lagen kan som huvudregel inte överklagas. Undantaget är myndighetens beslut av mer formell karaktär som rör förordnande, och upphörande, av verkställighet av kriminalvård i frihet. Dessa beslut kan överklagas till regeringen (26 § första stycket).

Lagen är subsidiär till lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen samt till lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. Detta innebär att lagen endast tillämpas i förhållande till stater utanför nord och den europeiska unionen. Lagen

tillämpas sällan. Sedan lagen om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen trädde i kraft den 1 januari 2016, har inget nytt ärende hanterats med stöd av lagen.

Vilka anpassningar bör göras?

Den nya lagstiftningen om ökade kontroll- och stödåtgärder vid villkorlig frigivning innebär bl.a. att det i regel ska vara Kriminalvården, i stället för övervakningsnämnden, som ska fatta beslut om föreskrifter och andra åtgärder som den dömde kan vara i behov av under villkorlig frigivning från ett fängelsestraff, samt besluta om åtgärder med anledning av den frigivnes misskötsamhet. Det är dock övervakningsnämnden som även framöver ska besluta om förverkande av villkorligt medgiven frihet. Mot den bakgrunden bör ansvaret för att justera eventuella föreskrifter som getts i domsstaten ligga på Kriminalvården i stället för på övervakningsnämnden i de fall den frigivne verkställer villkorlig frigivning här i landet med stöd av lagen. Likaså bör det vara Kriminalvården som ska fatta beslut om övervakning och om övervakningens upphörande under verkställighet av villkorlig frigivning här i landet. När det gäller skyddstillsyn ska dock alltså övervakningsnämnden ha kvar sin befogenhet i detta avseende. För att åstadkomma detta föreslås ändringar i 11 och 12 §§.

Av 13 § första stycket följer att svenska regler om kriminalvård i frihet som regel ska tillämpas även vid verkställighet i frihet som sker i Sverige med stöd av lagen. I avsnitt 3 görs bedömningen att detta även bör gälla när de nya reglerna i brottsbalken träder i kraft. De nya reglerna medför en nyhet som innebär att Kriminalvården under vissa förutsättningar kan besluta om elektronisk övervakning av den som är villkorligt frigiven. En fråga som uppstår är om det även bör vara möjligt med sådan övervakning avseende villkorligt frigivna som fått sin dom meddelad i en annan stat. Av lagen framgår att svenska regler om kriminalvård i frihet som huvudregel ska gälla även om brottmålsdomen är meddelad i en annan stat. Verkställigheten har ju överflyttats hit. Detta talar för att även denna nya möjlighet till elektronisk övervakning av den frigivne bör tillämpas på samma sätt i dessa internationella fall. Vid bedömningen får också vägas in att det i 13 § andra stycket finns en begränsning som innebär att föreskrifter som kan beslutas under villkorlig frigivning i Sverige, inte får innebära en skärpning i förhållande till vad som har bestämts i den andra staten (jfr även artikel 11 punkten 2 i den europeiska konventionen av den 30 november 1964 rörande övervakning av villkorligt dömda eller villkorligt frigivna personer). Om man översätter denna begränsning till ett beslut om elektronisk övervakning torde detta innebära att ett beslut om elektronisk övervakning av en frigiven som verkställer villkorlig frigivning här i landet, inte kan meddelas om det inte redan finns ett sådant eller ett liknande sådant beslut meddelat i den andra staten, och att beslutet om elektronisk övervakning som meddelas här inte får innebära en skärpning i förhållande till vad som beslutats om elektronisk övervakning i den andra staten. Redan mot denna bakgrund görs bedömningen att bestämmelsen om möjligheten till elektronisk övervakning av en villkorligt frigiven bör vara tillämplig även i nu aktuella fall. En ändring föreslås i 13 § första stycket för att åstadkomma detta.

Det är också så, att vid samtliga beslut om kontroll- eller tvångsåtgärder under villkorlig frigivning som fattas i Sverige, så ska proportionalitetsprincipen tillämpas. Detta innebär att ett beslut om elektronisk övervakning av den frigivne endast får användas om åtgärden står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas. Proportionalitetsprincipen gäller redan i dag för allt beslutsfattande som sker inom ramen för en villkorlig frigivning eller skyddstillsyn. I syfte att understryka detta infördes i samband med de nya reglerna i brottsbalken en uttrycklig bestämmelse om detta i 26 kap. 14 a § brottsbalken (jfr s. 41 i propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning). En hänvisning till denna uttryckliga bestämmelse om proportionalitetsprincipen föreslås i 13 § första stycket. Detta innebär som ovan nämnts ingen ändring mot vad som redan gäller i dag.

Genom den begränsning som finns i lagens 11 §, om att en anpassning som sker här av en föreskrift som meddelats i domslandet inte får innebära en skärpning, får anses följa att Kriminalvården inte kan fatta ett nytt beslut om elektronisk övervakning av den villkorligt frigivne redan i samband med att verkställigheten överflyttas hit. Inte heller torde Kriminalvården ha behörighet att fatta ett mer ingripande beslut i fråga om övervakning i samband med överflyttningen hit än vad som redan beslutats i den andra nordiska staten. Ett nytt, eller ett mer ingripande, sådant beslut måste anses innebära en otillåten skärpning i förhållande till vad som bestämts i den andra staten. Någon ändring i lagtexten bedöms inte behövlig för att tydliggöra detta. Eftersom det i första hand är Kriminalvården som ska besluta om åtgärder med anledning av den villkorligt frigivnes misskötsamhet föreslås en ändring i 14 § som innebär att det ska vara Kriminalvården, i de fall den frigivne verkställer villkorlig frigivning i Sverige, som ska göra bedömningen om det finns anledning att göra en anmälan till den andra staten vid den frigivnes misskötsamhet. En sådan anmälan görs i dag av övervakningsnämnden, via Kriminalvården, och kan överklagas av den frigivne till tingsrätten (26 § andra stycket). De beslut Kriminalvården fattar i dag enligt lagen kan som huvudregel inte överklagas. Undantaget är myndighetens beslut som rör förordnande, och upphörande, av verkställighet av kriminalvård i frihet som kan överklagas till regeringen. Frågan är om, och i så fall till vilken instans, Kriminalvårdens beslut om anmälan till den andra staten vid den frigivnes misskötsamhet enligt 14 § ska kunna överklagas.

Som ovan nämns kan enligt den nuvarande regleringen övervakningsnämndens beslut om att göra en anmälan till den andra staten vid allvarlig misskötsamhet från den frigivnes sida överklagas till tingsrätten. Den underrättelse av nämndens anmälan som ankommer på Kriminalvården att göra till den andra staten kan dock inte överklagas (jfr prop. 1978/79:3, s. 64). En motsvarande möjlighet att överklaga en anmälan om misskötsamhet finns inte i de två andra lagarna om omfattas av denna promemoria. I förarbetena till lagen om erkännande av verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen, den s.k. europeiska verkställighetslagen, konstaterar regeringen att det rambeslut som ligger till grund för den europeiska verkställighetslagen inte innehåller några regler om att beslut av en behörig myndighet ska kunna överklagas. Dock förutsätter rambeslutet att medlemsstaterna säkerställer att dömda personer ska ha tillgång till samma

rättsmedel som föreskrivs i nationell lagstiftning (jfr. prop. 2014/15:138, s. 99 och skäl 21 till rådets rambeslut 2008/947/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på domar och övervakningsbeslut i syfte att övervaka alternativa påföljder och övervakningsåtgärder). Den konvention som ligger till grund för den nu aktuella lagen innehåller, liksom konventionen bakom den europeiska verkställighetslagen, inte heller några regler om vilka beslut som får överklagas (jfr den europeiska konventionen av den 30 november 1964 rörande övervakning av villkorligt dömda eller villkorligt frigivna personer). Bestämmelsen i 13 § första stycket lagen om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet innehåller dock en hänvisning till de allmänna reglerna i brottsbalken om verkställighet av kriminalvård i frihet. En motsvarande möjlighet att överklaga Kriminalvårdens beslut om att hänskjuta en fråga om åtgärd till övervakningsnämnden vid allvarlig misskötsamhet från den frigivnes sida, finns inte enligt svensk rätt. Mot denna bakgrund aktualiseras frågan om möjligheten att överklaga en anmälan om misskötsamhet från den frigivnes sida till den andra staten bör finnas kvar. Själva återförandebeslutet, dvs. själva anmälan om allvarlig misskötsamhet, torde endast vara av ringa betydelse för den enskilde. Följdbeslutet som sådant torde emellertid vara av stor betydelse för den frigivne. Sammantaget görs bedömningen att själva anmälan till den andra staten i enlighet med 14 § tredje stycket, framöver inte bör kunna överklagas. En ändring föreslås i 26 § andra stycket för att åstadkomma detta.

I syfte att tydliggöra att brottsbalkens regler om processordningen vid överklagande ska tillämpas i fråga om de beslut Kriminalvården och övervakningsnämnden fattar enligt brottsbalken med stöd av lagen, föreslås en ändring 26 §.

Som en följd av att Kriminalvården, i stället för övervakningsnämnden, vid verkställighet av villkorlig frigivning här framöver ska fatta beslut om bl.a. provotid, övervakning, föreskrift, varning och anmälan enligt 14 §, föreslås ytterligare ändringar i 26 §. Ändringarna innebär att överklagandereglererna avseende övervakningsnämndens beslut i bl.a. dessa frågor tas bort.

6 Lagen om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen

Förslag: Lagen om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen anpassas till de nya reglerna i brottsbalken om villkorligt frigivna.

Utgångspunkten för förslagen är att regelverken för kriminalvård i frihet efter villkorlig frigivning så långt möjligt ska vara lika oavsett om det är en utländsk eller en svensk dom som verkställs.

Skälen för förslagen

Nuvarande reglering

Lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen, den s.k. europeiska verkställighetslagen, innebär i princip en skyldighet för en medlemsstat att erkänna och verkställa en annan medlemsstats dom. Lagen är subsidiär till lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. och tillämpas därför inte i förhållande till Danmark och Finland (1 kap. 1 och 2 §§).

I lagens första och andra kapitel finns regler om tillämplighet, definitioner och om vad som gäller vid erkännande och verkställighet av en svensk dom på frivårdspåföljd i en annan medlemsstat. I 2 kap. 5 § anges att sedan en dom på frivårdspåföljd har erkänts i en annan medlemsstat får den andra staten återföra behörigheten att meddela följdbeslut hit. Kriminalvården ska överlämna ett ärende om följdbeslut till övervakningsnämnden i de fall verkställigheten avser villkorlig frigivning eller skyddstillsyn.

I lagens tredje kapitel finns bestämmelser om erkännande och verkställighet av en utländsk dom på frivårdspåföljd i Sverige. Sådan verkställighet omfattar bl.a. verkställighet här i Sverige av villkorlig frigivning som grundar sig i ett avgörande som meddelats i en annan medlemsstat (jfr 1 kap. 5 § första stycket 2 och andra stycket 1). I kapitlets 1–3 §§ finns bestämmelser om när lagen i dessa fall ska tillämpas. Regler om hinder mot erkännande eller verkställighet finns i 4 och 5 §§. Av 3 kap. 6–10 §§ framgår att det är Kriminalvården som handlägger och beslutar ärenden om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder meddelade i en annan medlemsstat. Kriminalvården har enligt 3 kap. 11 och 12 §§ möjlighet att i vissa avseenden anpassa verkställigheten av den utländska domen till svenska regler om kriminalvård i frihet. Anpassningen får dock inte innebära en skärpning i förhållande till vad som beslutats i den utländska domen. Av 13 § följer att vid verkställighet här i landet av en i utlandet beslutad frivårdspåföljd, t.ex. villkorlig frigivning, gäller bl. a. 26 kap. 11–18 §§ brottsbalken. Detta innebär att brottsbalkens bestämmelser om allmänna regler om vad som gäller under villkorlig frigivning, övervakningens organisation, förordnande av övervakare, den dömdes skyldigheter under övervakningen är tillämpliga vid verkställighet här av villkorlig frigivning som grundar sig i ett utländskt avgörande om inte lagen anger något annat. Av 13 § följer också att för verkställigheten gäller även 37 och 38 kap. brottsbalken, varav det senare kapitlet innehåller rättegångsbestämmelser, i tillämpliga delar. Av 14 § följer att övervakningsnämnden ansvarar för att anmäla allvarlig misskötsamhet från den frigivnes sida till Kriminalvården, som i sin tur ska återföra behörigheten att meddela följdbeslut till den andra medlemsstaten.

I lagens 4 kapitel finns överklagandebestämmelse och vissa andra övriga bestämmelser.

Lagen tillämpas förhållandevis sällan. Sedan den trädde i kraft den 1 januari 2016 har Kriminalvården årligen hanterat en handfull ärenden om överförande av frivårdspåföljd till Sverige.

Vilka anpassningar bör göras?

Som framgår av avsnitt 3 innebär den nya lagstiftningen med ökade kontroll- och stödåtgärder vid villkorlig frigivning att det som regel är Kriminalvården, i stället för övervakningsnämnden, som ska fatta beslut om föreskrifter och andra åtgärder som den dömda kan vara i behov av under villkorlig frigivning från ett fängelsestraff, samt besluta om åtgärder med anledning av den frigivnes misskötsamhet. Det är dock alltjämt övervakningsnämnden som ska besluta om förverkande av villkorligt medgiven frihet. Mot den bakgrunden bör ansvaret för att meddela följdbeslut, i de fall den andra medlemsstaten återfört behörigheten till Sverige i detta avseende enligt 2 kap. 5 §, ligga på Kriminalvården i stället för på övervakningsnämnden om verkställigheten avser villkorlig frigivning. Det kan t.ex. gälla följdbeslut som innebär att villkoren för påföljden justeras i något avseende. Om det handlar om att förverka villkorligt medgiven frihet, eller om ärendet rör annan frivårdspåföljd än villkorlig frigivning, ska myndigheten även framöver överlämna ett ärende om följdbeslut till övervakningsnämnden. En ändring föreslås i 2 kap. 5 § andra stycket för att åstadkomma detta. Av samma anledning bör det också vara Kriminalvården som, i stället för övervakningsnämnden, i först hand ska hantera den frigivnes misskötsamhet under villkorlig frigivning som sker här i Sverige med stöd av lagen. Det föreslås därför en ändring i 3 kap. 14 § som innebär att det ska vara Kriminalvården, i stället för övervakningsnämnden, som vid allvarlig misskötsamhet av den villkorligt frigivne ska återföra behörigheten att meddela följdbeslut till den andra staten. Om övervakningsnämnden är den instans som har behörighet att pröva frågan om åtgärder mot misskötsamhet, t.ex. vid en dom på skyddstillsyn, ska nämnden även fortsättningsvis anmäla till Kriminalvården om förutsättningarna enligt 14 § första stycket är uppfyllda.

Som ovan nämnts ska i regel svenska regler för kriminalvård i frihet tillämpas även vid verkställighet av kriminalvård i frihet som sker i Sverige med stöd av den europeiska verkställighetslagen. I avsnitt 3 görs bedömningen att detta alltjämt bör gälla. De nya reglerna medför en nyhet som innebär att Kriminalvården under vissa förutsättningar kan besluta om elektronisk övervakning av den villkorligt frigivne. Frågan som uppkommer är om det även bör vara möjligt med sådan övervakning avseende villkorligt frigivna som fått sin dom meddelad i en annan europeisk stat. Redan det förhållande att svenska regler om kriminalvård i frihet i regel ska gälla även vid verkställighet i Sverige enligt 3 kap. 13 § andra stycket, talar för att även denna nya reglering bör tillämpas i de europeiska fall som nu är vid handen. Det är också så, att vid samtliga beslut om kontroll- eller tvångsåtgärder under villkorlig frigivning som fattas här, så ska proportionalitetsprincipen tillämpas. Detta innebär att ett beslut om elektronisk övervakning av den frigivne endast får användas om åtgärden står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas. Proportionalitetsprincipen gäller redan i dag för allt beslutsfattande som sker inom ramen för en villkorlig frigivning eller skyddstillsyn. I syfte att understryka detta infördes i samband med de nya reglerna i brottsbalken en uttrycklig bestämmelse om detta i 26 kap. 14 a § samma balk (jfr s. 41 i propositionen Förstärkta återfallsförebyg-

gande åtgärder vid villkorlig frigivning). En hänvisning till denna uttryckliga bestämmelse om proportionalitetsprincipen föreslås i 3 kap. 13 § andra stycket. Detta innebär ingen ändring mot vad som redan gäller i dag.

Mot denna bakgrund framstår det sammantaget som rimligt att även bestämmelsen om möjligheten till elektronisk övervakning av en villkorligt frigiven ska kunna tillämpas även i nu aktuella europeiska fall. En ändring föreslås i 3 kap. 13 § andra stycket för att åstadkomma detta.

Genom den begränsning som finns i 3 kap. 12 § andra stycket, om att en anpassning här av en skyldighet som den dömda har enligt den utländska domen inte får innebära en skärpning, får anses följa att Kriminalvården inte kan fatta ett nytt beslut om elektronisk övervakning av den villkorligt frigivna i samband med att verkställigheten överflyttas hit. Inte heller torde Kriminalvården ha behörighet att fatta ett mer ingripande beslut i fråga om övervakning i samband med överflyttningen hit, än vad som redan beslutats i den andra europeiska staten. Ett nytt, eller ett mer ingripande, sådant beslut måste anses innebära en otillåten skärpning i förhållande till vad som bestämts i den andra staten. Någon ändring i lagtexten bedöms inte behövlig för att tydliggöra detta. I fråga om överklagande av de beslut Kriminalvården och övervakningsnämnden fattar enligt brottsbalken med stöd av lagen, ska även fortsättningsvis brottsbalkens regler om överklagande i 37 och 38 kap. tillämpas. Detta framgår av 3 kap. 13 § andra stycket.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2020.

Bedömning: Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser.

Skälen för förslaget och bedömningen: Lagändringarna bör träda i samma dag som den nya lagstiftningen med anledning av propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning (prop. 2018/19:77) träder i kraft, vilket är den 1 juli 2020.

Några övergångsbestämmelser bedöms inte vara nödvändiga.

8 Konsekvenser

Bedömning: Förslagen bedöms inte leda till några ökade kostnader för Kriminalvården eller domstolarna eller till några andra konsekvenser för enskilda eller för samhället.

Skälen för bedömningen: För Kriminalvårdens del innebär förslagen i promemorian i huvudsak att hanteringen vid verkställighet här i Sverige av sådan villkorlig frigivning som grundar sig i en utländsk dom eller ett beslut, och som har stöd av den nordiska verkställighetslagen, lagen om

internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet eller den europeiska verkställighetslagen, flyttas från övervakningsnämnden till Kriminalvården. Med hänsyn till det mycket få antal ärenden som i dag hanteras med stöd av dessa tre lagar (jfr s. 16, 20 och 23) bedöms förslagen i promemorian inte innebära några kostnadsökningar eller andra konsekvenser för Kriminalvården.

För domstolarnas del innebär förslagen ingen ökning av antalet ärenden vid domstolarna och därmed inga ökade kostnader eller andra konsekvenser i detta avseende. Förslaget om att allmän förvaltningsdomstol, i stället för som i dag allmän domstol, ska överpröva en framställning om att övervakningen ska anordnas i ett annat nordiskt land enligt 22 § i den nordiska verkställighetslagen, bedöms inte medföra några ekonomiska eller några andra konsekvenser för domstolarna. De allmänna förvaltningsrätterna har stor erfarenhet av att överpröva Kriminalvårdens beslut. Det är också så att det är mycket få antal ärenden som hanteras med stöd av lagen (jfr s. 16).

Inte heller i övrigt bedöms förslagen leda till kostnader eller några andra konsekvenser för enskilda eller för samhället.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

19 § *Det som är bestämt om prövotid och övervakningstid i den stat där frigivningen skett ska gälla på samma sätt som om frigivningen skett här i Sverige. De föreskrifter angående den frigivnes skyldigheter som har meddelats i anslutning till den villkorliga frigivningen ska gälla, om inte Kriminalvården beslutar något annat. I övrigt ska vad som gäller enligt svensk lag om villkorlig frigivning tillämpas, om inget annat anges i denna lag. Prövotiden får dock inte förlängas.*

Om den villkorligt medgivna friheten helt eller delvis förklarats förverkad i Sverige, ska verkställighet ske här av vad som förverkats, omvandlat till fängelse på lika lång tid.

Beslutats i Danmark, Finland, Island eller Norge ändrade bestämmelser angående den villkorliga frigivningen eller förverkande av den villkorligt medgivna friheten, ska beslutet gälla i Sverige.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som ska gälla vid verkställighet av villkorlig frigivning här i Sverige efter en dom meddelad i ett annat nordiskt land. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Av paragrafens första stycke följer att vad som i en annan stat är bestämt om prövotid, övervakningstid och föreskrifter i princip ska gälla i Sverige. En ändring görs som innebär att Kriminalvården, i stället för som hitintills övervakningsnämnden, har befogenhet att upphäva eller ändra en föreskrift som meddelats i den andra staten om det behövs för anpassning till svenska förhållanden och den dömdes situation i Sverige. Av första stycket framgår vidare att svenska regler om villkorlig frigivning i regel ska gälla vid verkställighet av villkorlig frigivning här. Detta innebär bl.a. att om den dömdes förhållanden ändras under tiden han eller hon verkställer villkorlig frigivning här, så kan Kriminalvården fatta beslut om ändrade eller nya föreskrifter som den villkorligt frigivne ska följa. Hänvisningen till svenska regler om villkorlig frigivning innebär också att, i fråga om överklagande av de beslut Kriminalvården och övervakningsnämnden fattar enligt brottsbalken med stöd av lagen, så ska 37 kap. om nämnderna och 38 kap. om rättegångsbestämmelser i brottsbalken tillämpas. I första stycket finns även ett förbud att förlänga prövotiden. Detta sammanhänger med att prövotiden i de andra länderna regelmässigt är längre än i Sverige och att den, bortsett från finsk lag, inte kan förlängas.

I första stycket görs även vissa språkliga moderniseringar som inte är avsedda att innebära någon ändring i sak.

Andra och tredje styckena moderniseras språkligt. Någon ändring i sak är inte avsedd.

20 § *Om det, när övervakning anordnats i Sverige, finns anledning att vidta en åtgärd under villkorlig frigivning som beslutats i Danmark, Finland, Island eller Norge, får Kriminalvården eller, när den dömda begått ett annat brott, domstolen*

hänskjuta frågan till behörig myndighet i den stat där frigivningen skett om det bedöms lämpligare att frågan prövas i den staten.

Paragrafen reglerar när en fråga om att vidta en åtgärd under villkorlig frigivning kan hänskjutas tillbaka till domslandet. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Om övervakningen av en villkorligt frigiven överflyttats hit innebär det i princip att svenska myndigheter ansvarar för att nödvändiga åtgärder vidtas vid den dömdes misskötsamhet, jfr 19 §. I vissa fall kan det emellertid vara lämpligt att domslandet får avgöra frågan om en eventuell åtgärd mot den dömd. Paragrafen öppnar därför upp för en möjlighet att hänskjuta saken till domslandet om det bedöms lämpligare att frågan prövas i den staten. En ändring görs i paragrafen som innebär att Kriminalvården, i stället för som hitintills övervakningsnämnden, är den myndighet som vid verkställighet av villkorlig frigivning här får hänskjuta en fråga om att vidta en åtgärd till behörig myndighet i domslandet. Har den dömd begått ett nytt brott är det alljämt domstolen som ska hänskjuta en sådan fråga till den andra staten.

Paragrafen moderniseras även språkligt. Någon ändring i sak med anledning av dessa ändringar är inte avsedd.

22 § Övervakning av den som i *Sverige* villkorligt frigetts får överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser avseende den villkorliga frigivningen, ska beslutet gälla i *Sverige*.

Även om övervakningen överflyttats får åtgärd i fråga om den villkorliga frigivningen beslutas i Sverige, om den frigivne här begått ett annat brott eller behövt myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge hänskjuter ett ärende om sådan åtgärd till svensk myndighet. Ett sådant hänskjutet ärende prövas av Kriminalvården.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som gäller vid överflyttning av övervakning av en villkorligt frigiven till ett annat nordiskt land. Övervägandena finns i avsnitt 4.

I första och andra styckena görs språkliga moderniseringar. Ingen ändring i sak är avsedd.

Tredje stycket anger i vilka fall en åtgärd i fråga om en villkorlig frigivning som överflyttats till en annan stat får beslutas här. Ett sådant ärende kan aktualiseras i de fall den frigivne här döms för ett annat brott eller om den andra staten hänskjuter ett ärende om sådan åtgärd till svensk myndighet. En ändring görs som innebär att Kriminalvården, i stället för som hitintills övervakningsnämnden, ska pröva ett sådant ärende. Kriminalvården ska, enligt huvudregeln i 19 §, i fråga om ett sådant hänskjutet ärende tillämpa reglerna i 26 kap. brottsbalken. I tredje stycket görs även språkliga moderniseringar. Dessa ändringar är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

25 § Framställning om verkställighet enligt 1 eller 5 § eller om anordnande av övervakning enligt 10 eller 17 § prövas av Kriminalvården.

Framställning med stöd av denna lag om verkställighet eller om anordnande av övervakning i Danmark, Finland, Island eller Norge görs av Kriminalvården i fall som avses i 3, 8 och 22 §§ och av övervakningsnämnden i fall som avses i 15 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken instans som är behörig att pröva en framställning om verkställighet eller anordnande av övervakning här samt göra en motsvarande framställning till en annan nordisk stat. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Första stycket är oförändrat.

Andra stycket anger i vilka fall Kriminalvården respektive övervakningsnämnden får göra en framställning om verkställighet eller anordnande av övervakning till ett annat nordiskt land. En ändring görs som innebär att en framställning om att övervakning av den som här i Sverige villkorligt frigetts ska överflyttas till ett annat nordiskt land, ska göras av Kriminalvården i stället för som hitintills av övervakningsnämnden. I stycket görs även språkliga moderniseringar. Dessa ändringar är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

26 § Kriminalvårdens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Kriminalvårdens beslut enligt 20 § får dock inte överklagas.* Kriminalvårdens och domstolens beslut gäller omedelbart, om inte annat beslutats.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Kriminalvårdens beslut enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Av *första stycket* framgår att Kriminalvårdens beslut enligt lagen kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Ett tillägg görs som innebär att Kriminalvårdens beslut om att till domlandet hänskjuta en fråga om att vidta en åtgärd under villkorlig frigivning inte får överklagas. Dessa beslut fattas enligt den hittillsvarande regleringen av övervakningsnämnden och kan inte överklagas. Någon ändring av överklagandemöjligheten av dessa beslut är således inte avsedd. I stycket görs även en språklig modernisering som inte är avsedd att innebära någon ändring i sak.

Andra stycket är oförändrat.

27 § Övervakningsnämndens beslut om framställning enligt 15 § första stycket eller om förklaring som avses i 19 § andra stycket får överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden *ligger*. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den dömde fick del av beslutet. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Övervakningsnämnden ska dock inte vara part i domstolen.

Övervakningsnämndens beslut som avses i denna paragraf gäller omedelbart, om inte annat beslutats.

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande av övervakningsnämndens beslut enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.

I *första stycket* görs en ändring som innebär att den hittillsvarande hänvisningen i första meningen till 22 §, som reglerar framställning om överflyttning av övervakning till annan stat, tas bort. Ändringen är föranledd av att det i stället för övervakningsnämnden är Kriminalvården som handlägger ärenden om överflyttning. Stycket ändras också på så vis att den hittillsvarande hänvisningen till övervakningsnämndens beslut om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § brottsbalken tas bort. Att övervakningsnämndens beslut om omhändertagande enligt denna bestämmelse ska överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämndens ligger, följer redan av 37 kap. 11 § samma balk som enligt huvudregeln i 19 § ska

tillämpas i nu aktuella fall. I stycket görs även språkliga moderniseringar. Dessa ändringar är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

Andra stycket är oförändrat.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

11 § *En föreskrift om prøvotid för den dömda och om vad som ska gälla för honom eller henne under denna tid, som följer av domen eller ett särskilt beslut som under prøvotiden har meddelats i den främmande staten, gäller här i landet om motsvarande föreskrift skulle ha kunnat meddelas eller annars skulle ha kunnat gälla enligt svensk lag. Om så inte är fallet, ska föreskriften jämkas. Jämkning beslutas av övervakningsnämnden i fall som avses i 2 § första stycket 1 a och av Kriminalvården i fall som avses i 2 § första stycket 1 b. Jämkningen får inte innebära att föreskriften skärps.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som ska gälla vid verkställighet av kriminalvård i frihet här efter en dom meddelad i en annan stat. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Paragrafen anger att vad som i domslandet gäller eller särskilt bestäms om prøvotid och om den dömdes skyldigheter under prøvotiden, i princip ska gälla här. Bestämmelsen öppnar dock upp för möjligheten att anpassa villkor så att de stämmer överens med svensk lag om det bedöms nödvändigt och inte innebär någon skärpning. En ändring görs som innebär att Kriminalvården, i stället för som hitintills övervakningsnämnden, ska göra behövliga anpassningar i de fall verkställigheten avser villkorlig frigivning. Vid annan verkställighet av kriminalvård i frihet här är det alljämt övervakningsnämnden som ska göra de anpassningar som behövs. I paragrafen görs även vissa språkliga moderniseringar. Dessa ändringar är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

12 § *Om inget annat följer av domen eller ett särskilt beslut som har meddelats i den främmande staten ska den dömda under prøvotiden stå under övervakning. Bedöms övervakning inte längre vara nödvändig ska den upphöra. Så länge prøvotiden varar får den dömda, när det finns skäl till det, på nytt ställas under övervakning. Beslut i fråga om övervakning fattas av övervakningsnämnden i fall som avses i 2 § första stycket 1 a och av Kriminalvården i fall som avses i 2 § första stycket 1 b.*

Meddelas i den främmande staten beslut som innebär att kriminalvården i frihet ska upphöra, gäller beslutet här.

I paragrafen finns bestämmelser om övervakning av den som här verkställer kriminalvård i frihet som grundar sig på ett utländskt avgörande. Övervägandena finns i avsnitt 5.

I första stycket görs en ändring som innebär att Kriminalvården, i stället för som hitintills övervakningsnämnden, ska fatta beslut i fråga om övervakning av den som verkställer villkorlig frigivning här. Vid annan verkställighet av kriminalvård i frihet här är det alljämt övervakningsnämnden som ska fatta beslut i fråga om övervakning. I stycket görs även språkliga

moderniseringar. Dessa ändringar är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

Andra stycket moderniseras språkligt. Någon ändring i sak är inte avsedd.

13 § I fråga om kriminalvården under prövotiden tillämpas 26 kap. 11 §, 13–18 §§ och 19 § första stycket och 28 kap. 6 a § brottsbalken.

En föreskrift eller ett beslut enligt 26 kap. 16 eller 17 §, eller 28 kap. 6 a § brottsbalken får inte innebära en skärpning i förhållande till vad som bestämts i den främmande staten.

Paragrafen anger vilka svenska regler om kriminalvård i frihet som ska tillämpas. Övervägandena finns i avsnitt 5.

I *första stycket* görs följdändringar med anledning av att vissa bestämmelser i brottsbalken får nya beteckningar. Följdändringen innefattar en nyhet som innebär att Kriminalvården enligt 26 kap. 17 § brottsbalken under vissa förutsättningar kan besluta om elektronisk övervakning av den frigivne i syfte att kontrollera efterlevnaden av en föreskrift. Vid bedömningen av om elektronisk övervakning ska beslutas måste proportionalitetsprincipen beaktas och en bedömning göras om syftet i stället kan uppnås genom en mindre ingripande åtgärd.

I *andra stycket* görs följdändringar med anledning av att vissa bestämmelser i brottsbalken får nya beteckningar. Ändringen innefattar också ett tillägg som innebär att ett beslut om elektronisk övervakning enligt 26 kap. 17 § brottsbalken, på samma sätt som en föreskrift, inte får innebära en skärpning i förhållande till vad som bestämts i den andra staten. I övrigt görs vissa språkliga moderniseringar i andra stycket. Dessa ändringar är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

14 § Om den främmande staten begär upplysning om hur den dömde har skött sig under prövotiden, ska Kriminalvården lämna upplysning om detta.

Begår den dömde nytt brott och döms han *eller hon* under prövotiden av svensk domstol för brottet till påföljd som avses i 3 § första stycket 1 eller 2 lagen (1998:620) om belastningsregister, ska Kriminalvården *underrätta* den främmande staten om domen.

Om den dömde i annat fall än som avses i andra stycket allvarligt har åsidosatt sina skyldigheter och bedömer Kriminalvården, i fall som avses i 2 § första stycket 1 b, att det finns anledning för den främmande staten att besluta om åtgärd med anledning av påföljden, ska Kriminalvården anmäla detta till den andra staten.

Om övervakningsnämnden, i fall som avses i 2 § första stycket 1 a, bedömer att det på grund av den dömdes allvarliga misskötsamhet finns anledning för den främmande staten att besluta om åtgärd med anledning av påföljden, ska nämnden anmäla detta till Kriminalvården. Kriminalvården ska underrätta den staten om nämndens anmälan.

Paragrafen innehåller regler om Sveriges underrättelseskyldighet gentemot den andra staten.

I *första* och *andra styckena* görs moderniseringar av språket. Någon ändring i sak är inte avsedd.

I *tredje stycket* görs en ändring som innebär att i de fall verkställigheten avser villkorlig frigivning så ska Kriminalvården, i stället för som hitintills övervakningsnämnden, anmäla till den andra staten om det på grund av

den frigivnes allvarliga misskötsamhet finns anledning att besluta om åtgärd med anledning av påföljden. I stycket görs även språkliga moderniseringar. Dessa ändringar är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

Fjärde stycket, som är nytt, motsvarar vad som framgår av hittillsvarande tredje stycket i det avseendet att övervakningsnämnden, vid verkställighet av kriminalvård i frihet här som inte avser villkorlig frigivning, ska anmäla till Kriminalvården om nämnden bedömer att det på grund av den dömdes allvarliga misskötsamhet finns anledning för den främmande staten att besluta om åtgärd med anledning av påföljden. Om nämnden gör en sådan anmälan ankommer det på Kriminalvården att, liksom hittills gällt, underrätta den andra staten om anmälan.

26 § Kriminalvårdens beslut i frågor som avses i 10 §, 21 § första stycket, 24 § tredje stycket eller 25 § andra stycket får överklagas till regeringen. *Kriminalvårdens beslut i andra frågor enligt lagen får inte överklagas.*

I fråga om Kriminalvårdens och övervakningsnämndens beslut enligt brottsbalken gäller 37 och 38 kap. brottsbalken i tillämpliga delar.

I paragrafen behandlas möjligheterna att överklaga beslut enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.

I *första stycket* görs språkliga moderniseringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

De hittillsvarande *andra–fjärde styckena* tas bort. När det gäller de andra och tredje styckena handlar det om följdändringar föranledda av att beslut om prövotid, övervakning, föreskrift, varning och anmälan enligt 14 § tredje stycket ska fattas av Kriminalvården, i stället för som hittills av övervakningsnämnden. Dessutom görs en ändring som innebär att den hittillsvarande möjligheten att överklaga ett beslut om anmälan enligt 14 § tredje stycket tas bort.

Det införs ett nytt *andra stycke* där det tydliggörs att brottsbalkens regler om nämnderna i 37 kap. och rättegångsbestämmelser i 38 kap. ska tillämpas på de beslut Kriminalvården och övervakningsnämnden fattar enligt brottsbalken med stöd av lagen. Detta är ett förtydligande av vad som redan gäller i dag och innebär inte någon ändring i sak. Att dessa kapitel i brottsbalken tillämpas redan i dag är en följd av en hänvisning i 13 § första stycket till de allmänna bestämmelserna om villkorlig frigivning i 26 kap. brottsbalken.

Det som följer av hittillsvarande *fjärde stycket* regleras nu i det nya andra stycket.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen

2 kap.

5 § Sedan domen på frivårdspåföljd har erkänts i den andra medlemsstaten, får följdbeslut meddelas i Sverige endast om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten har återfört behörigheten att meddela sådana beslut hit.

Kriminalvården ska överlämna ett ärende om följdbeslut *som myndigheten inte själv är behörig att besluta om*, till

1. den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde övervakningen bedrevs eller kunde ha bedrivits vid tiden för beslutet om översändande enligt 2 §, om domen avser fängelse i de fall den dömde villkorligt frigetts eller skyddstillsyn, eller

2. åklagare, om domen avser villkorlig dom.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en svensk myndighet är behörig att fatta följdbeslut sedan en dom på frivårdspåföljd har erkänts i en annan medlemsstat. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Första stycket är oförändrat.

Andra stycket ändras på sätt så att Kriminalvården ska överlämna ett ärende om följdbeslut myndigheten inte själv är behörig att besluta om ärendet till antingen övervakningsnämnden eller åklagare. Enligt de nya reglerna i 26 kap. brottsbalken har Kriminalvården, i fall då den dömde verkställer villkorlig frigivning här, behörighet att fatta beslut om t.ex. föreskrifter och varning med anledning av den frigivnes misskötsamhet. Om verkställigheten avser skyddstillsyn, eller det blir fråga om att besluta om förverkande av villkorligt medgiven frihet, är det alltså övervakningsnämnden som fattar följdbeslut.

3 kap.

12 § Om den skyldighet som den dömde *har* enligt domen på frivårdspåföljd är oförenlig med de *skyldigheter* som följer av eller de möjligheter att meddela föreskrifter som finns i 26 kap. 11 och 14–17 §§ eller i 28 kap. 2 a och 6 a §§ brottsbalken, ska Kriminalvården anpassa skyldigheten.

Den anpassade skyldigheten ska så nära som möjligt motsvara det som bestämts i domen på frivårdspåföljd. Anpassningen får inte innebära att skyldigheten blir strängare än den ursprungliga skyldigheten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om anpassning av påföljden. Övervägandena finns i avsnitt 6.

I *första stycket* görs följdändringar med anledning av att vissa bestämmelser i 26 och 28 kap. brottsbalken får nya beteckningar. Även språkliga ändringar görs. Dessa är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

Andra stycket är oförändrat.

13 § Verkställigheten av domen på frivårdspåföljd, i enlighet med verkställbarhetsförklaringen, ska påbörjas när beslutet enligt 9 § fått laga kraft.

Vid verkställigheten tillämpas 26 kap. 11–18 §§ och 19 § *första stycket* och 28 kap. 2 a § tredje stycket, 5 a, 6 a och 7 §§ brottsbalken. För verkställigheten gäller även 37 och 38 kap. brottsbalken i tillämpliga delar.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet här av en i utlandet meddelad dom på frivårdspåföljd. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Av *andra stycket* följer att svenska regler om kriminalvård i frihet i princip ska tillämpas vid verkställighet här av en utländsk dom på frivårdspåföljd. För verkställigheten gäller även brottsbalkens regler om nämnderna i 37 kap. och rättegångsbestämmelser i 38 kap. samma balk. Följdändringar görs i stycket med anledning av att vissa bestämmelser i 26 och 28 kap. brottsbalken får nya beteckningar. Följdändringarna innefattar en nyhet som innebär att Kriminalvården enligt 26 kap. 17 § brottsbalken under vissa förutsättningar kan besluta om elektronisk övervakning av den fri-

givne i syfte att kontrollera efterlevnaden av en föreskrift. Vid bedömningen av om elektronisk övervakning ska beslutas måste proportionalitetsprincipen beaktas och en bedömning göras om syftet i stället kan uppnås genom en mindre ingripande åtgärd. Förutom denna nyhet innebär anpassningarna inga ändringar i sak. Vidare görs språkliga ändringar. Dessa är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

14 § Om den dömda allvarligt har åsidosatt den skyldighet som följer av verkställbarhetsförklaringen och det kan antas att den inte dömda kommer rätta sig genom en åtgärd som kan vidtas enligt 13 § andra stycket, ska *Kriminalvården återföra behörigheten att meddela följdbeslut till den andra staten.*

Om övervakningsnämnden är den instans som har behörighet att pröva frågan om åtgärder vid misskötsamhet ska nämnden anmäla till Kriminalvården om förutsättningarna enligt första stycket är uppfyllda.

Paragrafen innehåller bestämmelser om återförande av behörigheten att meddela följdbeslut till den andra staten. Övervägandena finns i avsnitt 6.

I *första stycket* görs en ändring som innebär att i de fall Kriminalvården är den instans som i första hand ska fatta beslut vid den frigivnes misskötsamhet, så ska myndigheten återföra behörigheten att meddela följdbeslut till den andra staten. Det krävs således inte, som hitintills gällt, att övervakningsnämnden gör en anmälan om detta till Kriminalvården i de fall den dömda verkställer villkorlig frigivning här. I första stycket görs även språkliga ändringar. Dessa är inte avsedda att innebära någon ändring i sak.

Av *andra stycket* följer att i de fall det är övervakningsnämnden som är den instans som har behörighet att hantera den dömdes misskötsamhet, d.v.s. vid annan verkställighet av frivårdspåföljd som inte avser villkorlig frigivning, så ska nämnden alltjämt anmäla till Kriminalvården om förutsättningarna enligt första stycket är uppfyllda. Detta följer av hittillsvarande första stycket. Det ankommer sedan på Kriminalvården att återföra behörigheten att meddela följdbeslut till den andra staten.

4 kap.

2 § Kriminalvårdens beslut *enligt denna lag* får överklagas endast om myndigheten har

1. prövat om en dom på frivårdspåföljd enligt 2 kap. 2 § bör sändas över till en annan *medlemsstat* för erkännande och verkställighet där,

2. prövat om ett beslut om att sända över en dom till en annan *medlemsstat* för erkännande och verkställighet bör upphävas enligt 2 kap. 6 §,

3. prövat om ett medgivande bör lämnas enligt 3 kap. 2 § första stycket 2 till att en dom på frivårdspåföljd sänds över till Sverige,

4. prövat om en verkställbarhetsförklaring bör meddelas enligt 3 kap. 9 §, eller

5. prövat om en verkställbarhetsförklaring bör upphävas enligt 3 kap. 15 § första stycket 3.

Beslut enligt första stycket 1 och 2 överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den övervakningsnämnd som anges i 2 kap. 5 § *ligger*. Beslut enligt första stycket 3–5 överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den dömda är folkbokförd.

Om behörig tingsrätt saknas för ett överklagande, prövas överklagandet av Stockholms tingsrätt.

Paragrafen reglerar överklagandemöjligheten av beslut enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.

I första stycket klargörs att det är de beslut Kriminalvården fattar enligt lagen som regleras i första–tredje styckena. Ingen ändring i sak är avsedd. En språklig ändring görs också i första meningen och i första punkten. Dessa ändringar är inte avsedda att innebära någon ändring i sak. I första punkten görs en språklig ändring som inte är avsedd att innebära någon ändring i sak.

I andra stycket görs en språklig modernisering som inte är avsedd att innebära någon ändring i sak.

Tredje stycket är oförändrat.

9.4 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

28 kap.

8 § Om den dömde allvarligt har åsidosatt sina *skyldigheter* och *det* kan antas att sådana åtgärder som övervakningsnämnden får vidta blir utan verkan, *ska* nämnden begära att åklagare vid domstol för talan om att skyddstillsynen *ska* undanröjas. Även utan framställning från nämnden får sådan talan väckas, om den dömde i fall som avses i 6 b § första stycket allvarligt har åsidosatt sina *skyldigheter* enligt den behandlingsplan som gäller för honom *eller henne*.

Talan *ska* anhängiggöras före prövotidens utgång.

I paragrafen finns bestämmelser om talan om undanröjande av skyddstillsyn.

I första stycket ändras den hittillsvarande hänvisningen till 28 kap. 6 a § till att i stället avse 28 kap. 6 b §. Ändringen är föranledd av att 28 kap. 6 a § får en ny beteckning och någon ändring i sak är inte avsedd. Vidare görs språkliga moderniseringar i första och *andra stycket*. Någon ändring i sak är inte avsedd.

9 § Om skyddstillsynen undanröjs, ska rätten bestämma en annan påföljd för brottet och då ta skäligen hänsyn till vad den dömde har undergått till följd av domen på skyddstillsyn samt till böter eller fängelse som dömts ut enligt 2 eller 3 §. I ett sådant fall får rätten döma till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. Har uppgift som avses i 2 a § andra stycket eller 6 b § första stycket lämnats i domen ska rätten, om den dömer till fängelse, beakta detta när straffets längd bestäms.

Om det inte finns tillräckliga skäl för att undanröja skyddstillsynen, får rätten i stället besluta om åtgärd som avses i 7 §. En sådan åtgärd får inte beslutas efter prövotidens utgång.

I paragrafen finns bestämmelser om undanröjande av skyddstillsyn.

I första stycket ändras den hittillsvarande hänvisningen till 28 kap. 6 a § till att i stället avse 28 kap. 6 b §. Ändringen är föranledd av att 28 kap. 6 a § får en ny beteckning och någon ändring i sak är inte avsedd.

Andra stycket är oförändrat.